

Література:

1. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). URL:http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp (дата звернення: 26.10.2023).

2. Клімушин П.С., Спасібов Д.В. Механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. 116 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-32>

АРБІТРАЖНА УГОДА: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ОСОБЛИВОСТІ

Цирфа К. А.

*аспірант за спеціальністю 081 – Право
ПВНЗ «Київський міжнародний університет»
м. Київ, Україна*

Термін «арбітражна угода» добре відомий українському законодавству. Він вживається у чинних нормативно-правових актах, що регламентують третейський розгляд спорів та присвячені відповідним правовідносинам. Зазвичай термін «арбітражна угода» використовується у тих випадках, коли справа стосується цивільно-правових відносин за участю іноземних громадян або іноземних юридичних осіб, або коли ці правовідносини ускладнені іноземним елементом. Це сфера дії міжнародного приватного права [2]. Щодо терміну «третейська угода», то він однаково застосовний як до внутрішніх, внутрішньонаціональних відносин, так і до відносин, що стосуються сфери дії міжнародного приватного права.

Слід зазначити, що, по суті, третейські угоди та арбітражні угоди – поняття тотожні, хоча за формою вони можуть відрізнятися. В обох випадках крім слова «угода» іноді застосовуються слова «застереження» або «запис»: «арбітражне застереження», «третейський запис» тощо. Всі вони є синонімами. Арбітражне застереження у зовнішньоекономічному договорі (контракті) є найпоширенішим видом угоди про арбітражний (третейський) розгляд спорів. У цьому випадку арбітражна угода стосується майбутніх спорів. Разом із цим, у практиці нерідкими є

випадки, коли сторонами укладається арбітражна угода окремо, зокрема й у разі, коли спір між ними вже виник.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж», арбітражна угода є угодою сторін про передачу до арбітражу всіх або певних спорів, які виникли або можуть виникнути між ними в зв'язку з будь-якими конкретними правовідносинами, незалежно від того, чи мають вони договірний характер чи ні. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді арбітражного застереження в контракті або у вигляді окремої угоди [1]. Тим не менш, не дивлячись на тривалу історію застосування та на існування наведеного нормативного визначення арбітражної угоди, правова природа цього феномену залишається спірною.

В юридичній науці існують три ключові позиції щодо правової природи арбітражної угоди: цивільно-правова, процесуально-правова та змішана. Відповідно до цивільно-правової концепції, арбітражна угода є цивільно-правовим договором та породжує для сторін відповідні зобов'язання, у тому числі зобов'язання виконати рішення, ухвалене міжнародним комерційним арбітражним судом. Процесуальна концепція розглядає арбітражну угоду як угоду процесуального характеру, спрямовану на виключення юрисдикції державного суду. Відповідно до змішаної концепції, арбітражна угода має як цивільно-правові, так і процесуальні риси [3]. Не вдаючись у суть наявних розбіжностей із цього питання, зазначимо, що, на нашу думку, арбітражна угода наділена і матеріальними, і процесуальними рисами, що безпосередньо впливає на можливість її правового регулювання.

У контексті досліджуваної проблематики, особливий інтерес представляє класифікація арбітражних угод. Так, В. Полатай виділяє три види арбітражних угод:

- арбітражний договір – як самостійний документ, укладений сторонами, про вирішення в міжнародному комерційному арбітражі спорів, які можуть виникнути у майбутньому;

- арбітражне застереження – як включена до тексту договору умова про передачу спорів, які можуть виникнути в майбутньому, до міжнародного комерційного арбітражу;

- третейський запис – як окремих документ, що укладається сторонами, в якому міститься їх домовленість про передачу до міжнародного комерційного арбітражного суду спору, який між ними вже виник [4, с. 398].

У той самий час, можемо стверджувати, що в Україні ці види арбітражних угод використовуються таким чином:

- арбітражне застереження, що включається безпосередньо до тексту договору (контракту, угоди тощо) і є його складовою,

поширюється на певний конкретний спір, їх групу чи всі спори, що можуть виникнути у майбутньому в зв'язку з його виконанням;

– арбітражна угода (запис), будучи окремим документом, що укладається сторонами, містить їхню домовленість про передачу до міжнародного комерційного арбітражного суду конкретного спору, групи або всіх спорів, які вже виникли або можуть виникнути між ними.

Звичайно, що чинний Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж» більш докладно регулює питання, пов'язані з укладенням та застосуванням арбітражної угоди, ніж законодавчі акти, котрі застосовувалися раніше. Оскільки арбітражна угода є цивільно-правовою угодою, слід розмежовувати предмет та об'єкт арбітражної угоди серед інших її істотних умов. Згідно зі ст. 8 згаданого Закону, предметом арбітражної угоди є питання цієї угоди, з приводу яких може бути подано позов до суду. В даному разі суд, до якого подано позов щодо цього питання, повинен, якщо будь-яка із сторін попросить про це не пізніше подання своєї першої заяви щодо суті спору, залишити позов без розгляду і направити сторони до арбітражу, якщо не визнає, що ця арбітражна угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана [1].

Тобто, предметом арбітражної угоди є активні дії сторін, пов'язані з передачею спору до міжнародного комерційного арбітражу. Під об'єктом арбітражної угоди необхідно розуміти укладену сторонами зовнішньоекономічну угоду, зобов'язання щодо якої не виконані або не виконані належним чином. Відтак, саме невиконання зобов'язання за правомим і породжує правові наслідки для арбітражної угоди та, відповідно, стає причиною звернення сторін до міжнародного комерційного арбітражного суду.

Література:

1. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 № 4002-ХІІ. Дата оновлення: 15.12.2021. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text> (дата звернення: 09.12.2023).

2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. Дата оновлення: 23.12.2022. *Верховна Рада України: Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 08.12.2023).

3. Беяневич О. А. Актуальні проблеми взаємодії судової влади із міжнародним комерційним арбітражем // Четверті наукові читання пам'яті академіка В. К. Мамутова (м. Київ, 30 червня 2023 р.). *Координата*. 18.07.2023. URL: <https://coordynata.com.ua/aktualni->

problemi-vzaemodii-sudovoi-vladi-iz-miznarodnim-komercijnim-arbitrazem (дата звернення: 07.12.2023).

4. Полатай В. Ю. Міжнародний комерційний арбітраж. Арбітражні угоди. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 6. С. 397–399. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2017/117.pdf (дата звернення: 07.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-33>

ВИЗНАЧЕННЯ ФОРМИ ВИНИ В ОКРЕМИХ СКЛАДАХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Червонописький В. С.

здобувач кафедри адміністративного,

кримінального права і процесу

ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»

м. Херсон, Україна

Одним із дискусійних питань у правозастосовній практиці є питання, пов'язане з труднощами або взагалі неможливістю визначити форму вини в окремих складах адміністративних правопорушень. Прикладом наведеного може бути правопорушення зі спеціальним суб'єктом, як-то водій автомобіля.

У випадку, коли, внаслідок того, що він не помічає певний дорожній знак чи розмітку, порушує правила дорожнього руху, у діях водія є ознаки складу адміністративного правопорушення, передбаченого КУпАП, утім в момент вчинення правопорушення, водій не усвідомлював протиправного характеру свого діяння, оскільки відволікся, тобто про умисел йтися не може.

Проте визначення необережної форми вини обумовлюється оцінкою ставлення правопорушника до наслідків вчиненого ним діяння, проте більшістю норм, зокрема ч. 2 ст. 122 КУпАП, наслідків в якості ознаки об'єктивної сторони не передбачено, тому не може бути кваліфікована необережна форма вини. Відповідно вина водія відсутня і у формі умислу, і у формі необережності [1].

У теорії адміністративного права традиційно умисел поділяється на два види: прямий і непрямий. Проте в сфері дорожнього руху розподілити дані види умислу в окремих випадках доволі проблематично. Виходячи з того, що законодавча конструкція визначень і умисної, і необережної вини належить лише до матеріальних складів